أُكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	كَتَبْتُنَّ	أنتن
لِأَكْتُبْ	أَكْتُبْ	أَكْتُبَ	أَكْتُبُ	كَتَبْتُ	أنا
لِنَكْتُبْ	نَكْتُبْ	نَكْتُبَ	نَكْتُبُ	كَتَبْنَا	نحن

Dört Harfli Mücerred Fiil

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيُدَحْرِجْ	دَحْرِجْ	مُدَحْرَجٌ	مُدَحْرِجٌ	دَحْرَجَةٌ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ

Dört Harfli Mücerred Fiil Çekimi

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (اَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيُدَحْرِجْ	يُدَحْرِجْ	يُدَحْرِجَ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ	هو
لِيُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجَا	هما
لِيُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُونَ	دَحْرَجُوا	هم
لِتُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجَ	تُدَحْرِجُ	دَحْرَجَتْ	هي
لِتُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجَتَا	هما
لِيُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	دَحْرَجْنَ	هنَّ
دَحْرِجْ	تُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجَ	تُدَحْرِجُ	دَحْرَجْتَ	أنتَ
دَحْرِجِي	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجْتُمَا	أنتما
دَحْرِجَا	تُدَحْرِجُوا	تُدَحْرِجُوا	تُدَحْرِجُونَ	دَحْرَجْتُم	أنتم
دَحْرِجَا	تُدَحْرِجِي	تُدَحْرِجِي	تُدَحْرِجِينَ	دَحْرَجْتِ	أنتِ
دَحْرِجُوا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجْتُمَا	أنتما
دَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	دَحْرَجْتُنَّ	أنتن
لِأُدَحْرِجْ	أُدَحْرِجْ	أُدَحْرِجَ	أُدَحْرِجُ	دَحْرَجْتُ	أنا
لِنُدَحْرِجْ	نُدَحْرِجْ	نُدَحْرِجَ	نُدَحْرِجُ	دَحْرَجْنَا	نحن

15. Mezîd Fiil

Asıl harflerine harf ilave edilerek türetilen ve girdiği baba göre anlam değişikliğine uğrayan fiillerdir.

15.1. İf'âl Babı

Sülâsî fiilin kökünün başına bir elif (ا) ilavesiyle kurulur. Arttırılmış fiiller genellikle masdarının adıyla anılır, üçlü fiiller bu grubun kalıbına girer yani mâzî muzâri ve masdar harekeleri girdiği kalıbın aynısı olur. Üç harfli bir fiilin bu kalıba alınmasının sebebi (جَلَسَ خَالِدٌ) (Hâlit oturdu) gibi lâzım (mef'ûl almayan) bir fiilse, (أَجْلَسَ خَالِدٌ عادِلاً) (Hâlit Adil'i oturttu) şeklinde müteaddî (nesne alabilen) yapmaktır. Şayet söz konusu fiil geçişli ise bu defa onu ikinci kattan müteaddî yapar. Esas manaları bir işin olmasını sağlamak, bir fiilin anlamının bir nesne üzerindeki etkisini belirtmektir. İf'âl bâbının çekimi aynen sülâsî mücerredler gibidir.

Mezid babların ism-i fâilleri, muzârisinin يُ harfini مُ ya çevirmekle elde edilir. Yani muzarat harfi kaldırılıp yerine ötreli mim harfi ilave edilir. İsm-i mef'ûlü ise ism-i fâilinin sondan bir önceki harfinin üstün yapılmasıyla olur. Artık fiilimiz isme dönüşmesi sebebiyle elif lâm takısı veya tenvin alabilir.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
أَفْعِلْ	مُفْعَلُ	مُفْعِلُ	اِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ
أَعْلِمْ	مُعْلَمٌ	مُعْلِمٌ	إِعْلاَمٌ	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ
Bildir	Bildirilen	Bildiren	Bildirmek	Bildiriyor	Bildirdi

Not: İf'âl bâbındaki fiillerin mâzî, emir ve mastarlarındaki hemzeler, diğer fiillerin aksine (hemze-i kat' olduğundan) geçiş halinde atılmaz ve her durumda okunurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit, Ali'ye Cemal'in faziletli olduğunu **bildirdi**.	أعْلَمَ خَالِدٌ عَلِيّاً جَمَالاً فَاضِلاً
Öğretmen öğrencileri okuldan **çıkardı**.	أَخْرَجَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ

15.2. Tef'îl Babı

Sülâsî mücerred fiilin ortasındaki harfi şeddeli okumak suretiyle 4 harfe çevirerek tef'îl bâbı yapılır. (فَرِحَ أَخِي) (Kardeşim sevindi) gibi lâzım bir fiili (فَرَّحْتُ أَخِي) (Kardeşimi sevindirdim) gibi müteaddî yapar. Eğer (عَلِمْتُ دَرْسِي) (Dersimi bildim) gibi müteaddî ise (عَلَّمْتُكَ دَرْسَكَ) (Sana dersini öğrettim) gibi bir kat daha müteaddî yapar. Bir işin mübâlağalı olarak çok yapıldığını gösterir.

Tef'îl bâbı isimlerde kullanılırsa o isimden türemiş fiil meydana gelir. (عَذَابٌ azab, ceza, عَذَّبَ azab etti) Bazen fiilin kendisi çokluk manasını ifade eder. (Halit Kâbe'yi çok tavaf etti. طَوَّفَ خَالِدٌ الكَعْبَةَ) Bazen fâilinde çokluk ifade eder. (مَوَّتَ الإبِلُ Develer çokça öldü (Birçok deve öldü). Bazen mef'ûlünde çokluk ifade eder. (غَلَّقَ خَالدٌ الباب Halit çok kapıları kapadı, kilitledi.)

İf'âl bâbının tef'îl bâbından farkı çokluk ve fazlalığı anlatmasıdır.

Örnek: كَسَرَ الزُّجَاجَ Camı kırdı. أَكْسَرَ الزُّجَاجَ Camı kırdırdı. كَسَّرَ الزُّجَاجَ Camı iyice kırıp paramparça etti.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
فَعِّلْ	مُفَعَّلٌ	مُفَعِّلٌ	تَفْعِيلٌ - تَفْعِيلَةٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
عَلِّمْ	مُعَلَّمٌ	مُعَلِّمٌ	تَعْلِيمٌ	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
Öğret	Öğretilen	Öğretmen	Öğretim	Öğretiyor	Öğretti

Not: Tef'îl bâbının masdarı تَفْعِيلٌ olur. Ancak sonu illetli olan nâkıs fiillerde ve 3. harfi hemze olan fillerde تَفْعِلَةٌ şeklinde ta-i merbûta alarak gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O namazını huşû içinde **edâ eder.**	**يُؤَدّي** صَلاَتَهُ فِي خُشُوعٍ
Peygamber Allah'ın risâletini insanlara **tebliğ etti.**	**بَلَّغَ** النَّبِيُّ رِسالَةَ اللّهِ لِلناَّسِ

15.3. Müfâale Babı

Sülâsî mücerred fiilin fâe'l-fiili ile ayne'l-fiili arasına elif (ا) eklenmesiyle olur. (كَتَبَ yazdı كَاتَبَ yazıştı) Mezîd fiiller içinde iki masdar kullanan tek kalıptır. Hangisinin daha yaygın olduğu zamanla öğrenilir. Daha ziyade bir şahsın diğeri üzerindeki etkilerini belirten müteaddî (geçişli, mef'ûl alan) bir kalıptır. Genel olarak şu manaları gösterir.

1. Fâlin mef'ûle karşı gösterdiği özelliği belirtir. (حَسُنَ iyi oldu. حاَسَنَ birine iyi muamele etti.)

2. Mef'ûlüne harf-i cerle bağlanan fiiller bu kalıba geçtiğinde harf-i cersiz bağlanır. Bazen karşılıklı iş yapmayı da ifade eder. (قاَمَ عَلَى birşeye karşı kalkmak قاَوَمَ direnmek)

3. Sülâsî fiil bir nesneyi doğrudan etkiliyorsa bu kalıb bu fiilin manasının nesne üzerine yapılma çabasını ve bu mücâdeleyi gösterir. (سَبَقَ geçti سَابَقَ yarıştı, geçti)

4. Bu fiil iki kişi arasında beraberce yapılan bir işi bildirir. (يُكَاتِبُ خَالِدٌ جَمَالاً Halid Cemal'le yazışıyor.)

Not: Bazen bir kişi için de kullanıldığı olur. (Allah onları öldürdü kahretti قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
فَاعِلْ	مُفَاعَلٌ	مُفَاعِلٌ	مُفَاعَلَةٌ - فِعاَلٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ
كَاتِبْ	مُكَاتَبٌ	مُكَاتِبٌ	مُكَاَتَبَةٌ - كِتاَبٌ	يُكَاتِبُ	كَاتَبَ

Yazış	Yazışılan	Yazışan	Yazışmak	Yazışıyor	Yazıştı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kız annesine sofra hazırlamada **yardım edecek.**	سَتُسَاعِدُ الْبِنْتُ أُمَّهَا فِي اعْدادِ الْمَائِدَةِ
Ömer çok sayıda namaz kılan **gördü**.	شَاهَدَ عُمَرُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُصَلِّينَ

15.4. İnfiâl Babı

Sülâsi mücerredin başına إِنْ harflerinin eklenmesiyle yapılır. Şekil olarak malûm, anlam olarak meçhûldür. Bu fiilin kuruluşu mutâvaat içindir. Mutâvaat; müteaddî fiilin mef'ûl üzerinde meydana getirdiği tesiri kabullenmesidir. Genellikle bu ölçüde gelen fiiller lâzım olur ve dâima hissî yani maddî bir oluşu ifade eder.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِنْفَعِلْ	-	مُنْفَعِلٌ	اِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ
اِنْكَسِرْ	-	مُنْكَسِرٌ	اِنْكِسَارٌ	يَنْكَسِرُ	اِنْكَسَرَ
Kırıl	-	Kırılan	Kırılmak	Kırılıyor	Kırıldı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Camı kırdım o da **kırıldı**.	كَسَرْتُ الزُّجَاجَ فَانْكَسَرَ
İpi parça parça kestim o da **kesildi**.	قَطَّعْتُ الْحَبْلَ فَانْقَطَعَ

15.5. İftiâl Babı

İftiâl babı müteaddi fiili lazım fiile çevirir. Mesela: جَمَعَ "topladı" manasındadır. جَمَعَ الْمُعَلِّمُ التَّلاَمِيذَ dediğimizde mana "Öğretmen öğrencileri topladı." şeklinde olur. جَمَعَ fiilini İftiâl babına sokarak اِجْتَمَعَ dediğimizde mana "toplandı" olur. اِجْتَمَعَ التَّلاَمِيذُ "Öğrenciler toplandı." manasındadır. Bu cümlede اِجْتَمَعَ fiili lazım bir fiildir. Gördüğünüz gibi, iftial babı müteaddi fiili lazım fiile çevirmiştir.

İftiâl babı, failin gayretini gösterir. Mesela: جَهَدَ "çalıştı" manasındadır. Bu fiili İftial babına sokarak اِجْتَهَدَ dersek, mana "Çokça çalıştı, çabaladı çalıştı" şeklinde olur ve failin gayretini gösterir.

Yine كَسَبَ "kazandı" manasındadır. Bu fiili İftial babının sokarak اِكْتَسَبَ dersek, mana "çalışmakla kazandı" şeklinde olur ve yine failin gayretini gösterir. Buna göre: كَسَبْتُ الْمَالَ "Malı kazandım." manasında iken, اِكْتَسَبْتُ الْمَالَ "Malı çalışmakla kazandım." manasına gelir.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِفْتَعِلْ	مُفْتَعَلٌ	مُفْتَعِلٌ	اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ
إِجْتَمِعْ	مُجْتَمَعٌ	مُجْتَمِعٌ	إِجْتِمَاعُ	يَجْتَمِعُ	إِجْتَمَعَ
Toplan	Toplum	Toplanan	Toplanmak	Toplanıyor	Toplandı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ali öğretmeni **dinliyor**.	يَسْتَمِعُ عَلِيٌّ اِلَي الْمُعَلِّمِ
Ahmet **gülümsedi**.	اِبْتَسَمَ أَحْمَدُ

15.6. İfılâl Babı

Sülâsî mâzî fiilin başına bir hemze son harfinin de şeddelenmesiyle mâzî fiili meydana getirilir. Bu fiil mübâlağa (aşırılık) ifade etmek için kullanılır. Renkler ve kusurlar gibi sıfatların bu bâbın kalıbına sokulup fiil haline getirilmesiyle yapılır. Manasını mübâlağalaştırır. Yani renk ve sakatlıklardaki aşırılığı bildirir. Bu bâbın mâzî ve muzâri meçhûlu kullanılmaz.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِفْعَلَّ	-	مُحْمَرٌّ	اِفْعِلاَلٌ	يَفْعَلُّ	اِفْعَلَّ
اِحْمَرَّ	-	مُحْمَرٌّ	اِحْمِرَارٌ	يَحْمَرُّ	اِحْمَرَّ
Kızar		Kızaran	Kızarmak	Kızarıyor	Kızardı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ağaçlar **yeşerdi**.	اِخْضَرَّتِ الْأَشْجَارُ
Kadının rengi hastalıktan **sarardı**.	اِصْفَرَّ لَوْنُ الْمَرْأَةِ مِنَ الْمَرَضِ

15.7. Tefa'ul Babı

Sülâsi mâzî fiilin başına bir تَ harfi ilave edilip aynel fiili şeddeli okunarak meydana gelir. Tefa'ul bâbına giren sülâsî fiil o fiilin peyderpey belli bir aşamadan ve süreden sonra oluştuğuna işaret eder. Anlam olarak hemen hemen sülâsî kökündeki manayı verir. (عَلِمَ bildi, عَلَّمَ öğretti, تَعَلَّمَ öğrendi) Tefa'ul bâbının muzâri çekiminde fiilin başına تَ harfi iki defa geldiği için bazen birinin atıldığı görülür. (تَتَنَزَّلُ (indi) yerine; تَنَزَّلُ)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
تَفعَّلْ	متفعَّلٌ	متَفعِّلٌ	تَفعُّلٌ	يَتفعَّلُ	تَفعَّلَ
تَعلَّمْ	مُتَعَلَّمٌ	مُتَعلِّمٌ	تَعلُّمٌ	يَتَعلَّمُ	تَعلَّمَ
Öğren	Öğrenilen	Öğrenen	Öğrenmek	Öğreniyor	Öğrendi

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İki arkadaş uzun süre konuştu.	تَحَدَّثَ الصَّدِيقاَنِ طَوِيلاً
O okumayı tercih ediyor.	هُوَ يُفَضِّلُ الْقِراءَةَ

15.8. Tefâul Babı

Sülâsî fiilin başına bir تَ harfi ile fâel fiili ile aynel fiili arasına bir elif ilavesiyle yapılır. Bu bab iki veya daha çok kişiler arasındaki işbirliğini anlatır. Bu bâbdan bazı fiiller yapmacığı bildirir. (مَرِضَ hastalandı, تَمَارَضَ yalancıktan hasta oldu, hasta gibi göründü) Bu bâb bazen de üç harfli fiilin manasında şiddet ifade eder. (سَقَطَ düştü تَسَاقَطَ şiddetle düştü)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
تَفَاعَلْ	مُتَفَاعَلٌ	مُتَفَاعِلٌ	تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ
تَبَاعَدْ	مُتَبَاعَدٌ	مُتَبَاعِدٌ	تَبَاعُدٌ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعَدَ
Uzaklaş	Uzaklaşılan	Uzaklaşan	Uzaklaşmak	Uzaklaşıyor	Uzaklaştı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit ve Cemal **uzaklaştı**.	**تَبَاعَدَ** خَالِدٌ وَجَمَالٌ
Kavim (o topluluk) **barıştı**.	**تَصَالَحَ** الْقَوْمُ

15.9. İstifâl Babı

Mâzî fiilin başına إِسْتَ yani س إ ve ت harflerinin eklenmesiyle yapılır. Hakîkî veya mecâzî manada istek cümlelerinde kullanılır. Ya da bir halden diğer bir hale geçişi göstermekte kullanılır. İstifâl babı bazen müteaddi bazen de lazım olarak kullanılabilir. Bu bâbdan gelen fiillerin hangisinin bir şey istemekte veya bir işe seçildiğini göstermekte kullanıldığını ancak Araplardan ya da sözlüklerden anlayabiliriz. (عَلِمَ bildi إِسْتَعْلَمَ bilmek istedi, خَلَفَ

birinin yerine geçti إِسْتَخْلَفَ halife seçildi) Bu bâb bazı fiillerin anlattığı sıfatın bulunduğunu da gösterir. (حَسُنَ iyi oldu حَسَنٌ iyi إِسْتَحْسَنَ iyi buldu)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِسْتَفْعِلْ	مُسْتَفْعَلٌ	مُسْتَفْعِلٌ	اِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ
اِسْتَخْرِجْ	مُسْتَخْرَجٌ	مُسْتَخْرِجٌ	اِسْتِخْرَاجٌ	يَسْتَخْرِجُ	اِسْتَخْرَجَ
Çıkar	Çıkarılan	Çıkaran	Çıkarmak	Çıkarıyor	Çıkardı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Mühendisler kömür çıkardı.	اِسْتَخْرَجَ الْمُهَنْدِسُونَ الْفَحْمَ
Fâtıma kız kardeşlerini karşılıyor.	تَسْتَقْبِلُ فاَطِمَةُ أَخَواَتِهاَ